

MUHTASARI WA SERA 2**KUIMARISHA ATHARI ZA KUJITOLEA
KWENYE STADI NA AJIRA ZA WAKIMBIZI**

"Mkufunzi yuko kwenye chumba cha mafunzo akiwapa vijana wa kujitolea ujuzi wa kukusanya data na wote walikuwa wanaonekana hai, tayari kufanya kazi. Ina maana kwamba vijana wana hamu na tayari kufanya kazi wanapopewa fursa."

Picha na nukuu na kijana mshiriki wa kike kutoka Burundi (makazi ya wakimbizi ya Rwamwanja)

**USHIRIKI WA WA KUJITOLEA,
UJUZI NA UTAJIRI**

Vijana wakimbizi wanaweza kukuza ujuzi kupitia kujitolea, lakini wakimbizi wanakabiliwa na vikwazo vya kushiriki katika kujitolea vinavyohitaji kushughulikiwa.

Kuimarisha ujuzi na uwezo wa kuajiriwa wa vijana walioathiriwa na kulazimishwa kuhama ni muhimu sio tu kwa matarajio yao ya baadaye, lakini kwa utulivu wa muda mrefu na maendeleo ya jumuiya zinazowapokea. Kujitolea mara nyingi huhusishwa na kukuza ujuzi, haswa katika muktadha wa viwango vya juu vya ukosefu wa ajira kwa vijana. Utafiti wa Vijana Wakimbizi Wanaojitolea Uganda (RYVU) unaonyesha jinsi uhusiano kati ya kujitolea, kupata ujuzi na kuajiriwa ni ngumu zaidi kuliko inavyodhaniwa mara nyingi. Inaonyesha pia kwamba mbinu kutoka Kaskazini mwa dunia haziwezi kupandikizwa kwa mazingira kama vile Uganda, ambapo kujitolea kunaweza kuchukua aina tofauti na ambapo vijana wengi wanatatizika kupata riziki zao. Seti ya data ya utafiti inaonyesha kuwa wakimbizi vijana wanaweza kukuza ujuzi na kuajiriwa kupitia kujitolea, lakini hii haijahakikishwa. Ingawa wakimbizi wanaweza kupata ujuzi kutokana na kujitolea, mara nyingi wanahitaji ujuzi maalum ili kufikia fursa za kujitolea ambazo zinaahidi thawabu kubwa zaidi.

Utafiti huu unachangamoto fikra iliyopo kwa kudhihirisha jinsi:

- Wakimbizi mara nyingi huhitaji ujuzi na uthibitisho wa ujuzi huo ili waweze kujitolea, ambayo ina maana ya kuikuza kama njia ya kukuza ujuzi kunaweza kupotosha;
- Ujuzi unaoendelezwa kutokana na kujitolea hautaongeza uwezo wa kuajiriwa kutokana na changamoto mahususi zinazowakabili wakimbizi vijana (k.m. vyeti, uhamaji, ubaguzi);
- Kujitolea kunaweza kuwa aina ya ajira yenyewe, kumaanisha ushiriki katika hilo ni kuhusu changamoto za sasa za maisha kama vile kazi inayoweza kutokea siku zijazo.

Kuboresha njia za kushiriki katika kujitolea kunaweza kuongeza upataji wa ujuzi na uwezo wa kuajiriwa na kutimiza ahadi ambazo mara nyingi kunakuzwa kunahitaji hatua kutoka kwa watunga sera na mashirika. Hii ni kuhakikisha kuna uwazi na uwajibikaji katika usimamizi wa kujitolea, na uaminifu juu ya ujuzi na uajiri unaoahidiwa kwa wakimbizi wa kujitolea.

Ingawa utafiti unaangazia wakala na uwezo wa wakimbizi vijana kujenga maisha na riziki, unaonyesha pia kuwa lebo ya kujitolea haipaswi kutumiwa kuficha ukosefu wao wa kupata elimu, kazi na mapato. Katika muhtasari huu wa sera, tunatoa mapendekezo kuhusu jinsi watunga sera na wahudumu wa kibinadamu na maendeleo wanaweza kuongeza athari za kujitolea kwenye ujuzi na kuajiriwa kwa wakimbizi na kukuza mazoea ya haki ya kuajiri, mafunzo na kutambua shughuli zao za kujitolea.

KWA NINI HILI NI MUHIMU

Zaidi ya watu milioni 100 wamehamishwa kwa lazima duniani kote mwaka wa 2022 - idadi ambayo inatabiriwa kuongezeka zaidi katika miaka ijayo. Uganda ni mojawapo ya nchi zinazohifadhi idadi kubwa ya watu waliohamishwa kuvuka mipaka, makazi ya zaidi ya wakimbizi milioni 1.5, wengi wao wakiwa na umri wa chini ya miaka 24. Ukosefu wa usawa wa kijamii na kiuchumi mara nyingi huwatenga wakimbizi vijana kutoka shule rasmi, fursa za kujenga ujuzi wao na upatikanaji wa vyanzo vya mapato salama na ya kuaminika. Utafiti wa RYVU unaonyesha viwango vya juu vya ushiriki wa wakimbizi katika aina mbalimbali za kujitolea, zoezi ambalo linazidi kutambuliwa na ujuzi wa kujenga na kuimarisha uwezo wa kuajiriwa. Hata hivyo, utafiti hadi sasa umelekea kuzingatia wafanyakazi wa kujitolea wa kimataifa na 'mwaka wa pengo', au uzoefu wa kujitolea katika Ulaya na Amerika Kaskazini. Utafiti mdogo umechunguza kujitolea kwa vikundi na watu binafsi walio hatarini, haswa Kusini mwa ulimwengu. Ingawa mazoezi mara nyingi huhusishwa na matendo ya fadhili kwa wasiojiweza, ushahidi unaonyesha jinsi kujitolea pia kunatumika kama njia ya utoaji wa huduma kwa gharama nafuu kwa majimbo na mashirika. Wakati huo huo, kuchanganya dhana kwamba ukuzaji wa ujuzi ni asili katika kujitolea na ukosefu wa usaidizi mpana wa kuajiriwa kwa wakimbizi husababisha kujitolea kukuzwa zaidi kama mkakati unaofaa wa kupata ujuzi wa wakimbizi. Hata hivyo, changamoto wanazokumbana nazo wakimbizi hufanya ukuzaji wa ujuzi wao kupitia kujitolea hasa kuwa ngumu. Mradi wa RYVU unachambua kwa kina majukumu ya kujitolea katika maisha ya wakimbizi vijana nchini Uganda, na athari zake katika kuajiriwa na kupata ujuzi. Hii inachangia ujuzi mpya wa umuhimu wa utafiti na mazoezi katika mipangilio ya kibinadamu na maendeleo, kutoa msingi wa kipekee wa ushahidi kwa wasomi na watunga sera kuboresha utendaji linapokuja suala la kujitolea kati ya wakimbizi.

TULICHOFANYA

Kuanzia 2019 hadi 2022, mradi wa utafiti wa Vijana wa Kujitolea wa Uganda wa Kujitolea ulifanya kazi na wakimbizi ili kupata uzoefu wao wa kujitolea. Hii ilijumuisha utafiti mkubwa na wakimbizi vijana, uchunguzi wa mtandaoni na waajiri, mahojiano, na warsha na wakimbizi, mashirika yanayofanya kazi nao na wawakilishi wa serikali katika maeneo manne: Jiji la Kampala na makazi ya wakimbizi ya Bidibidi, Nakivale na Rwamwanja. Pia ilijumuisha mradi wa sauti ya sauti, ambapo washiriki wakimbizi vijana walipiga picha na kueleza jinsi walivyoona kujitolea (tazama mifano katika muhtasari huu). Katika mazingira haya, timu ya utafiti ilishirikiana na wakimbizi, hasa vijana wenye umri wa miaka 15-24, kutoka mataifa manne makuu yaliyopo Uganda: Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (DRC), Sudan Kusini na Somalia. Kwa muda wa miaka mitatu ya shughuli za utafiti, timu ilifanya kazi kwa karibu na washirika wa kitaifa na kimataifa, na washiriki hawakushiriki tu katika ukusanyaji wa data lakini pia katika uchambuzi wa ushirikiano wakati wa warsha zinazozingatia sera. Muhimu zaidi, utafiti uliungwa mkono na Bodi za Ushauri za Vijana za ndani zilizojumuisha wakimbizi vijana ambao walishiriki utaalumu wao na kutoa mwongozo muhimu kwa timu katika awamu zote za mradi. Watafiti pia walishirikisha Bodi hizi na washikadau wengi zaidi kutekeleza ufafanuzi wa kujitolea ambao uliakisi mawazo na uzoefu wa wakimbizi vijana wenyewe, badala ya ule wa wafadhili na wasomi wa kimataifa wa Kaskazini.

Ufafanuzi wa RYVU wa kujitolea: "Muda wowote unaotumika au utaalumu unaotolewa kwa madhumuni ya kuchangia jumuiya ya vijana wakimbizi au jumuiya nyinginezo. Hili linaweza kutokea mara kwa mara au mara kwa mara, kupitia juhudi zao wenyewe au na mashirika (kama vile vikundi vya kijamii, NGOs au mashirika ya Umoja wa Mataifa), na linaweza kulipwa au kwa malipo ya kila siku au motisha nyingine."

Viwango vya juu vya ushiriki wa kujitolea kati ya wakimbizi vijana:

 60%
sasa wanajitolea.

Nusu ya watu waliojitolea kwa sasa wanatoka katika kaya zinazopata chini ya **UGX 100.000 [USD 28]** kwa mwezi.

"Katika makazi ya wakimbizi tayari wanajua kwamba kujitolea ni mojawapo ya hatua za kufikia ajira yenye faida zaidi na hivyo wao [familia na wanajamii] wanaendelea kuwasukuma vijana wao kuwa karibu na maeneo ambayo kuna fursa za kujitolea kwa sababu wanafikiri labda siku watakuwa na bahati ya kuchukuliwa ili kupata ajira kamili."

Wafanyakazi wa kiume, NGO ya Kimataifa (Kampala mjini)

WAHOJIWA
3,131
WA UTAFITI

20
PHOTOVOICE
PARTICIPANTS

MAHOJIANO
80
YA UBORA

WASHIRIKI
631
WA WARSHA YA WADAU

Kwa jumla, mradi ulihusisha zaidi ya washiriki 3,800, wakiwemo wakimbizi vijana na watu wazima, waajiri, maafisa wa serikali, na wafanyakazi kutoka mashirika ya kibinadamu na maendeleo na mashirika ya kijamii.

MATOKEO YA UTAFITI NA MAARIFA MUHIMU

Aina kuu za ujuzi ambao wakimbizi wadogo hutumia katika shughuli zao za kujitolea ni ujuzi wa ushirikishwaji wa jamii, utafsiri, uuzaji, ujuzi wa kilimo na ufundishaji. Utafiti huu ulibainisha kuwa kujifunza au kupata ujuzi mpya kulichukua nafasi ya juu miongoni mwa motisha kwa vijana wakimbizi kujitolea. Kujitolea kwao kunaelekea kuonekana kama hali ya 'kushinda na kushinda', kutoa ujuzi wote kwa ajili ya wakimbizi vijana na utoaji wa huduma kwa ajili ya kibinadamu na watendaji wa maendeleo. Lakini vikwazo vya uchaguzi wa wakimbizi kuhusiana na kujitolea na kuajiriwa mara nyingi hupuuza. Watunga sera na mashirika kwa sasa hawashughulikii utata huu na kutibu hatari ya kujitolea kama aina ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi na Ufundi (TVET) ya 'gharama nafuu'.

Katika muktadha huu, uhusiano unaodhaniwa kuwa wa mstari kati ya kujitolea, ujuzi na ajira unahitaji kuangaliwa upya. Data inaonyesha kwamba upataji wa ujuzi kupitia kujitolea hauhakikishiwa kwa wakimbizi - inatofautiana kati ya watu binafsi wa kujitolea, ufikiaji wa fursa, aina za kujitolea na aina za mafunzo. Katika hali nyingi, pia kuna mahitaji ya ujuzi kwa wakimbizi ili waweze kujitolea, kuzuia upatikanaji wa fursa za kujitolea kwa wale ambao hawana ujuzi fulani, au ushahidi wa kutosha kwao. Linapokuja suala la matarajio ya kuajiriwa, karibu 50% ya waajiri waliohojiwa wamethibitisha kuwa ujuzi na uzoefu unaopatikana kutokana na kujitolea ni nyenzo bora zaidi inapothibitishwa na barua za marejeleo au vyeti. Hili ni muhimu hasa kutokana na ugumu wa waajiri watarajiwa kuoanisha sifa kutoka nchi za nyumbani za wakimbizi na zile za Uganda.

Vikwazo vikuu katika ushiriki wa wajitoleaji kutoka katika taarifa za Utafiti wa RYVU:

Ukosefu wa ujuzi

Hali ya mkimbizi

Ukosefu wa fursa zinazostahili

Ukosefu wa sifa

"Nimezungumza hivi punde kuhusu kuwapa vijana hawa vyeti baada ya kupata ujuzi fulani au kumaliza mafunzo yaliyoandaliwa na mashirika fulani yasiyo ya kiserikali. Karatasi zinaweza kuzungumza vizuri zaidi, si kusema tu kwamba 'najua kuendesha gari'..."

Wafanyakazi wa kiume, NGO ya Kimataifa (Rwamwanja settlement)

"Binafsi nadhani nilisahau [kuhusu] kuomba kazi mwaka 2014. Hapa ndipo nilipoacha kutuma maombi kwa sababu nilikata tamaa wakati fulani nilipowatazama wale wanaotetea wakimbizi na kuona kwamba hawawezi hata kutoa ajira. fursa ... kwa sababu tu mkimbizi ana hadhi ya mkimbizi."

Mkimbizi wa kiume mshiriki kutoka Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (mji wa Kampala)

Hata hivyo, kuwa na ujuzi si lazima kuongeza uwezo wa kuajiriwa kwa sababu ya mazingira ambayo vijana wakimbizi wanajikuta. Licha ya mfumo mzuri wa udhibiti wa wakimbizi nchini Uganda ambao unaruhusu rasmi wakimbizi kufanya kazi, wakimbizi bado wanakabiliwa na changamoto katika soko la ajira. ikijumuisha sio tu uthibitisho wa sifa zao za awali, lakini pia aina tofauti za ubaguzi. Zaidi ya hayo, ufikiaji wa kujitolea pia huamuliwa na uwepo wa wakimbizi kimwili na/au mtandaoni katika nafasi ambazo fursa kama hizo zinatangazwa.

Licha ya masimulizi makuu kuhusu kujitolea kama njia ya kufanya kazi, kupata ujuzi kutoka kwa kujitolea si lazima kuleta ajira endelevu, kwa kuwa kujitolea hakuwezi kushughulikia vikwazo vinavyokabiliwa na wakimbizi vijana. Kujitolea kunaweza kuzalisha ukosefu wa usawa kutoka kwa soko la ajira, na yenyewe inaweza kuwa aina ya kazi ya kulipwa kwa wakimbizi wengi wakati kuna fidia ya kifedha inayohusishwa na kazi yao ya hiari (tazama Muhtasari wa Sera ya RYVU 1).

Les données générées par cette recherche invitent les parties prenantes travaillant avec des volontaires à s'attaquer aux obstacles à la participation des réfugiés, à assurer la reconnaissance et le développement des compétences des jeunes réfugiés et à promouvoir le volontariat d'une manière qui reflète les réalités de l'acquisition de compétences et de l'employabilité des réfugiés.

Utafiti ulibainisha maeneo makuu mawili ambapo washikaduu wanatakiwa kufanya kazi pamoja na kama wahusika kwa haki zao wenyewe. Kwanza, kwa kutambua kwamba upatikanaji wa ujuzi na kuajiriwa ni vipimo muhimu vya kujitolea, lakini ni mbali na kuhakikishiwa kwa wakimbizi wadogo ambao mara nyingi hawawezi kupata fursa zinazoleta manufaa zaidi. Pili, kuhakikisha kuwa kujitolea hakutumiwi kuficha ukosefu wa usaidizi unaolengwa kwa maendeleo ya ujuzi wa wakimbizi vijana. Hii inahitaji hatua zifuatazo za hatua ndani ya Uganda na katika mazingira mengine ya kitaifa kuwashirikisha wakimbizi kama watu wa kujitolea:

Mashirika yanayohusisha watu wa kujitolea - ikiwa ni pamoja na mashirika ya kitaifa na kimataifa ya kibinadamu na maendeleo, sekta ya kibinafsi, na mashirika ya kijamii - yanapaswa kuweka kipaumbele:

- Kuanzisha sera za haki na jumuiishi za uandikishaji wa kujitolea kati ya wakimbizi tofauti, na wakimbizi na wajitolea wa kitaifa, zikisaidiwa na hatua zinazofaa zinazozuia ukosefu wa usawa katika mchakato (k.m. kutambua rekodi mbalimbali za uzoefu wa zamani, kutoa ufikiaji wa usafiri).
- Kutoa vyeti baada ya kukamilika kwa kazi ya kujitolea ambayo inakamata kazi ya kujitolea kwa njia zinazotambuliwa na waajiri.

Serikali zinapaswa kuweka kipaumbele:

- Kuongeza uwekezaji na fursa kwa wakimbizi kupata Elimu na Mafunzo ya Ufundi Stadi (TVET) ili kupunguza utegemezi wa mipango ya kujitolea kama njia ya kupata ujuzi.
- Kuhakikisha kuna mfumo wa sera ya kitaifa ya kujitolea ambayo inatambua nguvu kazi, mahitaji ya jamii na mtu binafsi, na kuweka kipaumbele uwazi, uwajibikaji na usawa katika kukuza, kuajiri na usimamizi wa kujitolea, ikiwa ni pamoja na miongoni mwa jumuiya za wakimbizi.

Wadau wote wanaohusika wanapaswa kufanya kazi pamoja ili:

- Unda njia za ujumuishaji za maoni zinazowawezesha wakimbizi wachanga kuunda maamuzi kuhusu ukuzaji na usimamizi wa kujitolea.
- Tengeneza istilahi zilizoshirikiwa na zinazojumuisha kwa ajili ya kutambua uzoefu tofauti wa kujitolea na michango yao inayowezekana katika kupata ujuzi na kuajiriwa.
- Hakikisha kuna ushahidi wa kutosha msingi juu ya majukumu na athari za kujitolea juu ya ujuzi wa wakimbizi na kuajiriwa ili kusaidia sera na mazoezi ambayo yanaakisi vizuri mahitaji na uzoefu wa jumuiya za wakimbizi.

RASILIMALI ZA ZIADA & MAELEZO YA MAWASILIANO

Ili kupata data zaidi na maarifa kutoka kwa mradi wa RYVU, ikijumuisha nyenzo zinazohusiana na muhtasari huu, tembelea www.ryvu.org. Kwenye tovuti, unaweza kupata rasilimali mbalimbali za kuchunguza na kupakua, zikiwemo:

- Muhtasari zaidi wa sera
- Machapisho ya kitaaluma
- Michezo shirikishi ya kuchunguza matokeo ya mradi na athari zake kwa sera na mazoezi
- Maonyesho ya picha zilizopigwa na wakimbizi vijana wakiandika uzoefu wao wa kujitolea

Wasiliana:

Professeur Matt Baillie Smith, Coordinateur du projet RYVU:
matt.baillie-smith@northumbria.ac.uk

Barua pepe ya mradi: contact@ryvu.org

Tovuti ya mradi: www.ryvu.org | Twitter: [@RVUganda](https://twitter.com/RVUganda)

"Vijana wengi katika jamii yetu kwa kawaida huja mahali hapa kutafuta matangazo kuhusu kazi tofauti na fursa za kujitolea kutoka kwa mashirika tofauti na hata sekta ya kibinafsi kwenye mbaa za matangazo."

Picha na nukuu na mshiriki kijana wa kike kutoka Burundi (makazi ya wakimbizi ya Nakivale)

WAFADHILI WA UTAFITI:

TAASISI ZA UTAFITI:

